

Vierlandjespunt in het Weerter Bos

In de midden-Limburgse Limburger van 2 november 1978 spreekt Sjeng in zijn speelse streekkrubriek over een 'paal van Napoleon', die in het Weerter Bos op een punt staat, waar vier gemeenten elkaar raken.

Sjeng maakt zich daarbij echter schuldig aan epische concentratie, zijnde het ten onrechte toeschrijven van allerlei objecten, gebeurtenissen en uitspraken aan enkele grote figuren uit de geschiedenis zoals Alexander de Grote, Julius Caesar, Karel de Grote en Karel de Vijfde.

Deze keer is Napoleon dan aan de beurt, maar in zijn tijd stond die paal er al lang. Er is daarvan voor het eerst in de geschiedenis reeds sprake in augustus 1548, toen er ter beëindiging van een grensgeschil te Brussel een tractaat werd gesloten tussen Maria van Hongarije, landvoogdes van de Nederlanden, waartoe ook Brabant behoorde, en de graaf en gravin van Horne als heer en vrouwe van de Vrije Rijksheerlijkheden Weert en Nederweert. 'Daarbij werd overeengekomen, dat er een paal gezet zou worden tussen de beide molenplaatsen achter het Weerter Bos bij Huchten. Daarop zouden worden afgebeeld de wapens van de keizerlijke majesteit (Karel V) en die van de graaf van Horne.

Met die molenplaatsen worden bedoeld de beide watermolens, die de Munsterabdij daar te samen met een hoeve op Huchten al sedert 1223 in allodiaal bezit had (dus niet in leen), bestuurd door lekebroeders — Cisterciënsers en volgens Karel V d.d. 3 december 1519 het 'principaelste goed der fundacien' — van die abdij vormende.²Die watermolens stonden op de Sterkselse Aa, ontspringende in en om het Weerter Bos via de Oude Graaf.

Van die paal tussen beide molenplaatsen zou er een rechte lijn getrokken worden 'tot op Sint Wilbrordts Putte staande in seecker velt bij eene eyck tussen Meijl, Doerne (Deurne) en Asten' en daar tussen in zouden nog vier soortgelijke palen geplaatst worden. Dit zou dan de definitieve grens zijn tussen de Baronie van Cranendonk (omvattende Maarheeze en Budel) en de heerlijkheden Someren en Asten in Brabant enerzijds en de heerlijkheden Weert en Nederweert anderzijds. Wanneer men bedenkt dat bij die paal die gebieden behalve Asten elkaar raken, dan kan men terecht spreken van een vierlandjespunt.

Bij een inspectie in 1707³ werden alle palen tussen Someren en Nederweert op de goede plaats bevonden behalve een, die buiten de rechte lijn naar Someren lag. In 1710⁴ werd die op zijn plaats gezet, gewijd en gebannen met het gebruikelijke ceremonieel.

In 1717⁵ bevonden de regenten van Someren, Weert, Nederweert en Budel de 'seer grooten ende swaeren blauwen steen een weinig gebeugst ende van onderen in stucken'. Men voorzag hem toen van twee nieuwe ijzeren banden en vier eiken palen daaromheen.

In 1754⁶ waren er weer grensgeschillen gerezen en werd overeengekomen, dat de bestaande door palen aangegeven grenslijn tussen de Oostenrijkse en de Verenigde Nederlanden hier zal behouden blijven doch verduidelijkt zal worden door een gracht, aan weerszijden te beplanten met houtgewas.

Deze grens krijgt daarna nog een wisselende betekenis: 1795-1810 Frans/Bataafse Republiek/Kon. Holland; 1810-1814 Dep. Nedermaas/Dep. Dommel; 1815-1830 Limburg/Noord-Brabant; 1830/1839 België/Nederland om eerst sedert laatstgenoemd jaar definitief een binnenlandse grens te blijven met de markante knik van Limburg naar Brabant toe. Zij lijkt niet bedreigd door provinciale herindeling. De paal, die vroeger twee

---

DE MAASGOUW

tijdschrift voor Limburgse geschiedenis en oudheidkunde

jaargang 98-1979

1

uitgave van Limburgs
Geschied- en Oudheidkundig
Genootschap

Adres van redactie en administratie: Postbus 83
6200 AB Maastricht.

Inhoud van dit nummer

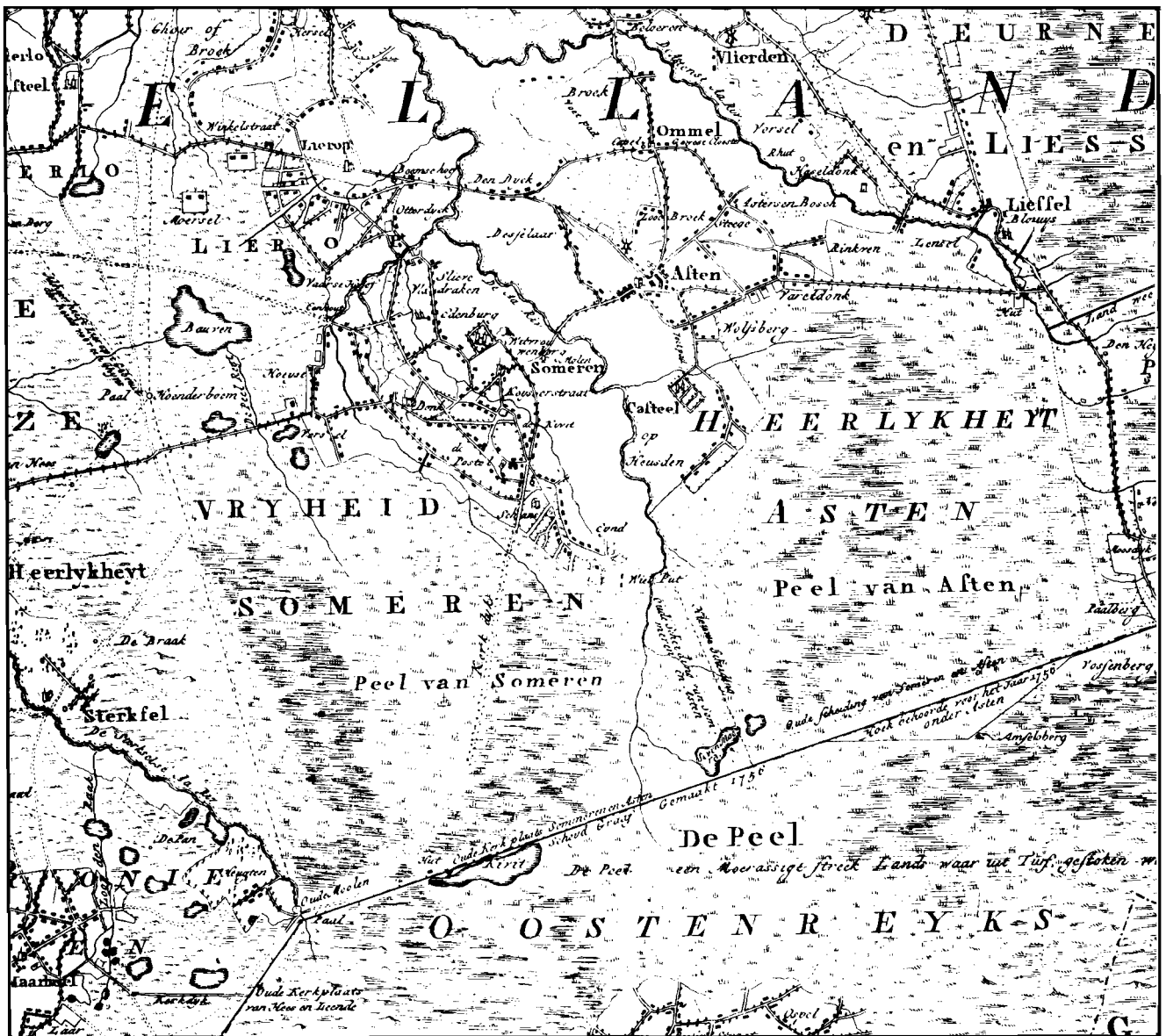
<i>Stan Smeets</i> , Vierlandjespunt in het Weerter Bos . . .	1
<i>L.J. Morreau</i> , Bij de restauratie van het Bastion Holstein te Maastricht	6
<i>G. Geraedts</i> , Een herinnering aan Napoleons val in Swalmen	15
<i>Wij vestigen de aandacht op:</i>	
— Von Wachtendonk bis Kevelaer	18
— Het Spaanse leger in de Lage Landen	18
— Rheinisch-Westfälische quellen in Französischen Archiven Teil I	19
'Cronykje van het Hertogdom Limburg'	21
Literatuuroverzicht	29

---

landen en vier landjes scheidde, staat er nog, zij het zonder enig wapen of andere aanduiding en zonder ijzeren banden of houten palen. Aangezien hij er nog altijd gaaf uitziet, zal hij bij een of andere gelegenheid in eenvoudige vorm wel eens vernieuwd zijn, maar we kunnen Napoleon daar rustig buiten laten. Die had wel iets anders aan zijn hoofd dan palen te (doen) plaatsen, waar er al stonden en er niets aan het beloop van de grens veranderde. Wel is er van deze paal naar het zuidwesten toe langs de Grenskerk bij de Grashut van het Weerter Bos nog een grenswalletje zichtbaar met een pad tussen bomen. De westelijke greppel daarvan vormt nog steeds de Limburg-Brabant grens. Men kan er in de stilte van het bos mijmeren over de tijd dat roerige wereldmachten als Spanje, Oostenrijk, Frankrijk en de Republiek hier aan elkaar grensden.
Mr. Stan Smeets.

1. Fragment van de kaart van Noord-Brabant, getekend door landmeter Verhees bij het scheiden van de markt in 1794, de eerste nauwkeurige kaart van dat gebied. Links beneden ziet men 'Oude Kerkplaats van Hees en Leende' met daarheen vanuit het westen de nu nog zo genoemde Kerkdijk. Hier bevond zich op Weerts gebied van 1651-1672 de grenskerk bij de Grashut, waarvan nog resten behouden zijn. Meer naar het noorden de onderhavige paal bij de bovenloop van de Sterkselse Aa. De vermelding daarbij van 'Oude Moolen' zou er op wijzen, dat toen althans nog één der beide watermolens bestond. Op de oudste topografische kaart van de 19e eeuw staat alleen nog 'Oude Molenbrug' vermeld.

De situatie is hier grondig gewijzigd doordat naast genoemde bovenloop rond 1915 een afwateringskanaaltje 'het Sterksels Kanaal' werd gegraven. De paal is aldus op de westelijke oever hiervan komen te staan. Verder naar het noorden ziet men bij de Kivit 'oude kerkplaats van Someren en Asten'. Hier stond de oudste grenskerk aan de Bolderdijk van Nederweert naar Someren (op de kaart in Noord-Brabant eveneens Kerkdijk genoemd), ter plaatse waar de katholieken uit de Meierij reeds het eerste jaar na de Vrede van Munster op Pinksteren 1649 in de open lucht bij elkaar kwamen. Van hier naar het oosten ziet men 'Scheid-Graaf Gemaakt 1756,' waarvan sprake is in het document van 1754.

2. Foto van de paal op het punt, waar de Noordbrabantse gemeente Maarheeze en Someren en de Limburgse Weert en Nederweert bij elkaar komen. Van beneden rechts stroomt de Oude Graaf uit het Weerter Bos hier de provinciale grens over in het Sterkselse Kanaal. Foto Mevr. T. Brugge, Utrecht.

¹⁾

Afgedrukt in *Varia Peellandiae Historiae ex fontibus*. Band *Liber Privilegiorum pagi de Someren* (LPS) Ve deel, blz. 71 v.

²⁾

J. Cunen: 'Hughten' in: *Taxandria* 45 (1938) blz. 25 v.

³⁾

LPS blz. 73v.

⁴⁾

LPS blz. 74v.

⁵⁾

LPS blz. 78v.

⁶⁾

LPS blz. 97v.